Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n (SPL:n) kirjallinen asiantuntijalausunto 6.2.2025 talousvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sähkömarkkinalain ja sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta HE 197/2024

Johdanto

Suomen Perimistoimistojen Liitto kiittää talousvaliokuntaa mahdollisuudesta esittää kirjallinen asiantuntijalausunto otsikonmukaisesta lakiesityksestä. SPL toivoo, että lainsäätäjä ottaisi SPL:n jatkossa mukaan jo aiemmin sellaisten lakiesitysten valmisteluun, joilla voi olla vaikutusta erääntyneen saatavan perintään tai sitä edeltävään laskutukseen. SPL on lausunut itsenäisesti lausuntopalvelussa hallituksen esityksen luonnoksesta ja kiittää siitä, että lausumassa esitettyjä saatavien perinnän kannalta keskeisiä asioita on huomioitu nyt lausuttavassa hallituksen esityksessä. Tästä syystä SPL:llä on vasta nyt ensimmäinen mahdollisuus lausua osasta hallituksen esitykseen luonnosvaiheen jälkeen tehdyistä muutoksista.

Sähkömarkkinalain sähköisen lähettämisen kriteeristössä huomioitava perintälain sähköisen lähettämisen sääntely

Kohteliaimmin SPL tuo ilmi, että esityksessä vaikuttaa olevan nykyisestä oikeustilasta poikkeava käsitys siitä, että sähköiset toimitustavat olisivat sähkömarkkinalaissa ja saatavien perinnästä annetussa laissa yhteneväiset.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan 103 §:ään muutosta, jonka mukaan ennen sähkönjakelun tai sähköntoimituksen keskeyttämistä loppukäyttäjälle lähetettävä huomautus maksun laiminlyönnistä tai muusta sopimusrikkomuksesta ja erillinen katkaisuvaroitus voitaisiin toimittaa sekä kirjallisesti että muulla pysyvällä tavalla, jos loppukäyttäjä olisi erikseen kirjallisesti tai sähköisesti antanut tähän suostumuksensa. Pysyvä tapa tarkoittaisi saatavien perinnästä annetun lain 3 a §:n 2 kohdan mukaisesti tiedonannon toimittamista vastaanottajalle henkilökohtaisesti kirjallisesti tai sähköisesti siten, että vastaanottaja voi tallentaa ja toisintaa sen muuttumattomana.

Esityksen mukaan ehdotetulla muutoksella yhtenäistettäisiin maksun laiminlyöntiä koskevan huomautuksen ja katkaisuvaroituksen toimittavista koskevaa sääntelyä saatavien perinnästä annetun lain kanssa sekä huomioitaisiin digitaalisen kehityksen mahdollistamat toimittamistavat.

Saatavan perinnästä annetussa laissa ei valitettavasti ole huomioitu digitaalista kehitystä asianmukaisella tavalla eikä nyt ehdotettu sähkömarkkinalain muutos ole esityksen perusteluissa esitetysti yhteneväinen saatavan perinnästä annetun lain kanssa. Saatavan

perinnästä annetun lain mukaan maksuvaatimuksen on oltava edelleen pääsääntöisesti kirjallinen ja tällä tarkoitetaan saatavan perinnästä annetun lain perustelujen mukaan paperikirjeen toimittamista postitse. Näin siitä huolimatta, että sähköinen toimitustapa on paperipostia luotettavampi saavutettavuuden osalta ja sen perillemenosta voidaan esittää näyttö. Sähköinen toimitustapa kuluttajasaatavissa on mahdollinen ainoastaan saatavan perinnästä annetun lain 5 §:n seikkaperäisillä ja sääntelyratkaisultaan sangen raskailla edellytyksillä. Saatavien perinnästä annetussa laissa tarkoitettu maksuvaatimuksen lähettäminen pysyvällä tavalla, kuten sähköisesti, saa siten kriteeristönsä yksinkertaisen 3 a § 2) kohdan määritelmän sijaan seikkaperäisestä lain 5 §:stä. Säännös tekee maksuvaatimuksen sähköisen lähettämisen vaikeaksi. Sähköisen lähettämisen edellyttämästä velallisen suostumuksesta ei voida sopia yleisissä sopimusehdoissa eikä suostumusta voida myöskään saada velallisen e-laskutukseen tai sähköisiin postilaatikkoihin antamilla suostumuksilla. Perintäyhtiöt, joilla on ollut mahdollisuus ylipäätään toteuttaa perintälain mukainen kallis toteutustapa omiin verkkopalveluihinsa, joutuvat ylläpitämään suostumusten 12 kuukauden määräaikaisuutta ja informoimaan velallista säännöksen mukaisista seikoista. Suostumuksesta on ilmettävä, mikä toimitustapa on kyseessä, minkä perintäyhtiön lähetyksistä on kyse, mitä saatavia suostumus koskee, suostumuksen antopäivä ja voimassaoloaika. Vaikka siis velallinen antaisi suostumuksen maksuvaatimuksen ja siihen sisältyvän katkaisuvaroituksen sähköiseen lähettämiseen ehdotetuilla sähkömarkkinalain mukaisilla edellytyksillä, ei tämä sellaisenaan vielä oikeuta maksuvaatimuksen sähköiseen lähettämiseen perinnästä annetun lain perusteella.

Perintäyhtiöt ovat usein sähkömarkkinalaissa tarkoitettujen sähköntoimituksen katkaisuvaroitusten lähettäjätahoja ja katkaisuvaroitus on usein osana maksuvaatimusta eli se on yksi yhteinen kirje. Tämä on ehdottomasti yleisin Suomessa käytetty tapa katkaisuvaroituksen toimittamiseen. Ennen katkaisuvaroitusta saatavaa pyritään perintäyhtiöissä yleensä perimään lievemmillä keinoilla, kuten lähettämällä kuluttajavelalliselle tavallinen perinnästä annetun lain 5 §:n mukainen maksuvaatimus. Tämän jälkeen lähetettävää katkaisuvaroituksen sisältämää maksuvaatimusta voidaan pitää sangen ankarana perintäkeinona.

Mikäli vain katkaisuvaroitus voidaan lähettää sähköisesti ja maksuvaatimus pitää lähettää kirjallisesti, aiheutuu tästä sekaannusta ja lisäkustannuksia kuluttajasaatavan perinnässä. Jotta katkaisuvaroitus voitaisiin toimittaa sähköisenä, katkaisuvaroituksen sisältävän maksuvaatimuksen sijasta tulisi velalliselle toimittaa kaksi erillistä kirjettä eri toimituskanaviin, jos velallinen on antanut sähköisen suostumuksen katkaisuvaroituksen lähettämiseen sähköisesti, mutta ei erikseen saatavien perinnästä annetun lain 5 §:n mukaista suostumusta maksuvaatimuksen lähettämiseen sähköisesti. Esitetty sääntely voi johtaa siihen, että

sähköisten toimitustapojen välissä tulee käyttää kirjallista toimitustapaa. Tällaiseen toimintamalliin ohjaaminen uudella sääntelyllä tulee välttää.

Todettakoon, että maksuvaatimuksen tulee sisällöltään olla saatavan perinnästä annetun lain 5 a §:n tai 5 b §:n mukainen ja kuluttajasaatavissa perintäyhtiön tulee myös aina lähettää se ennen kuin saatavaa voi periä tuomioistuimessa.

Katkaisuvaroitus on lähetettävissä vain silloin kun sähkömarkkinalain mukaiset edellytykset ovat käsillä. Sähkömarkkinalaissa tarkoitetut edellytykset katkaisuvaroitukselle eivät yleensä täyty vielä silloin, kun velalliselle lähetetään katkaisuvaroitusta edeltävä maksuvaatimus. Siten vasta toinen maksuvaatimus sisältää sähkömarkkinalaissa tarkoitetun katkaisuvaroituksen. Jos jatkossakin katkaisuvaroitus lähetetään osana maksuvaatimusta, tarkoittaa tämä sitä, että katkaisuvaroituksetkin jatkossa menevät enimmäkseen kirjallisesti. Toisin sanoen niidenkin osalta täytyy suostumus saada saatavan perinnästä annetun lain 5 §:n mukaisesti. Saatavien perinnästä annetun lain suostumusmekanismin monimutkaisuuden vuoksi sähköisyysaste tulee jäämään vähäiseksi.

Jos velallinen ilmaisee haluavansa saada perintäkirjeet sähköisesti, ei tätä tulisi tule tukahduttaa liian vaikeilla ja byrokraattisilla sähköisen lähettämisen edellytyksillä ja suostumuksen muotovaatimuksilla. Sähköisten kanavien käyttämisen helpottaminen on sekä velallisen että velkojan edun mukaista. Vaikka sähköisten kanavien käyttäminen perinnässä tarkoittaa velalliselle nopeampaa ja luotettavampaa tapaa saada perintäkirjeet itselleen, ei velallinen useinkaan ole valmis tekemään ylimääräisiä toimenpiteitä, jotka poikkeavat tavanomaisista sähköisten kanavien suostumustoimenpiteistä. Monilla velallisilla olisi kuitenkin halu saada erityisesti perintäkirjeet sähköisesti jo pelkästään sen vuoksi, että tällä tavoin hänen yksityisyytensä ei samaan tapaan vaarannu kuin jos perintäkirjeet tulevat postitse.

> Koska tiedossa on, että sähköisyysaste jää tällaisissa perintätilanteissa vähäiseksi, ulosoton kirjeet on jo vuodesta 2016 lukien voinut toimittaa velallisille sähköisesti, jos velallinen on ottanut käyttöön Suomi.fi -viestit, jossa hän antaa suostumuksensa sille, että ulosottolaitos voi toimittaa kehotuksia velalliselle sähköisesti postitse lähetettävän kirjeen sijasta. Ulosottokaarta uudistettaessa lain perusteluissa katsottiin, että erillisen suostumuksen pyytäminen johtaisi todennäköisesti siihen, etteivät sähköiset tiedoksiannot yleistyisi toivotulla tavalla. Nyt tarkoitus on uudistaa tätäkin tapaa vieläkin helpommaksi Digi Ensin -hankkeessa samaan aikaan kuin perinnässä edelleen eletään vaikeasta lainsäädännöstä johtuen menneessä, kirjallista lähetystapaa korostavassa ajassa.

SPL katsoo, että ensisijaisesti perinnästä annettua lakia pitäisi sähköisten toimitustapojen osalta muuttaa vastaamaan nykyistä digitaalista kehitystä nyt ehdotetun sähkömarkkinalain säännösten mukaisesti. Sähkömarkkinalain mukainen katkaisuvaroitus on osa perintäprosessia ja jos sen sähköinen toimitustapa poikkeaa maksuvaatimuksen

toimitustavasta, perintäprosessi hajoaa ja aiheuttaa velalliselle sekaannusta ja lisäkustannuksia.

Selvyyden vuoksi SPL toteaa, että katkaisuvaroitusta edeltävän maksumuistutuksen osalta ehdotus ei ole ristiriidassa saatavien perinnästä annetun lain kanssa.

Esityksen mukaan sähkömarkkinalakiin lisättäisiin 105 k §. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettävän, että perittäessä yhteislaskutettavaa saatavaa olisi kuluttajalle ilmoitettava, mihin hän voi ottaa yhteyttä sopiakseen mahdollisista maksujärjestelyistä. Yhteislaskutettavien saatavien perinnässä noudatettaisiin muutoin saatavien perinnästä annettua lakia (513/1999). Esityksen mukaan yhteislaskutus ei tarkoittaisi saatavien perinnästä annetun lain 10 a §:n 3 momentin ja 10 e §:n 3 momentin mukaista tavanomaista suurempaa perinnässä edellytettyä työmäärää.

Esityksessä myös sanotaan kohdassa 4.2, että vähittäismyyjä hoitaisi perimistoimet koko yhteislaskun osalta, eikä loppukäyttäjälle näin ollen aiheutuisi erillisiä myöhästymis- tai perintäkuluja sekä sähkön myyntiä että jakelua koskevista laskuista.

Toisaalta esityksessä lähdetään siitä, että yhteislaskutuksessa vähittäismyyjä hoitaisi loppukäyttäjän laskutukseen liittyvän asiakaspalvelun, joten tämä työ ei kuitenkin häviä mihinkään. Perinnän osalta vähittäismyyjä ulkoistaa tämän asiakaspalvelun käytännössä aina perintäyhtiölle. Tämä tarkoittaa sitä, että perintätoiminnassa hoidettaisiin suurimmaksi osaksi paitsi myyjäyhtiön niin nyt myös jakeluverkonhaltijan asiakaspalvelua. Kysymyksessä on perintätyön kannalta jopa kaksinkertaisen työmäärän tilanne. Tästä työstä aiheutuu tosiasiallisia kustannuksia, jotka poikkeavat myyntiyhtiön saatavien nykyään edellyttämästä tavanomaisesta työstä. Vaikka yhteislaskutus voi vähentää kustannuksia suhteessa erillisiin laskuihin, ei ajatus siitä, että ne poistuisivat kokonaan, ole realistinen. Kahden saatavan perinnästä aiheutuva työmäärä on todennäköisimmin enemmän kuin yhden, mutta vähemmän kuin kahden saatavan edellyttämä työmäärä. Tosiasiallisia kustannuksia perinnässä aiheutuu mm. myös siitä, että perittävänä on kahden eri velkojan saatavaa ja lisäksi velallisilta voi tulla kohdistamispyyntöjä niihin. Nykyiset saatavien perinnästä annetun lain kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäiseuromäärät ovat vuodelta 2013 eli yli vuosikymmenen takaiset sekä ajasta ja inflaatiokehityksestä jälkeen jääneet. Tämä on epäkohta, koska velkojat voivat yleisesti ottaen hinnoitella palveluhinnastonsa kulloisenkin hetken kustannustasoa vastaavaksi. Perinnässä näin ei kuitenkaan voi tehdä. Sähköyhtiöt käyttävät perintäyhtiöiden palveluita erityisesti siksi, että perintäyhtiöt hoitavat perintävaiheen resursseja vaativan asiakaspalvelutyön. Perintäyhtiöt hoitavat sähkösaatavien perinnän aikana tavanomaista enemmän myös muita tehtäviä kuten esimerkiksi katkaisukriteerien tarkasteluja.

> Esimerkiksi saatavien perinnästä annetun hallituksen esityksen HE 241/2021 s. 59 kohdalla on käsitelty tilanteita, jolloin velalliselta saa vaatia todelliset, perinnän edellyttämän tavanomaista suuremman työmäärän vuoksi aiheutuneet ja siksi lain enimmäismäärät ylittävät perintäkulut. Esityksessä on erikseen todettu tällaisen osalta, että *"[I]isätyötä voi aiheutua myös esimerkiksi erityislainsäädännön, esimerkiksi sähkömarkkinalain edellyttämän lisätyön suorittaminen perinnän yhteydessä."* Sähkömarkkinalain edellyttämä lisätyö ei ole vähentynyt kyseisen hallituksen esityksen julkaisemisen jälkeen.

Perintävaihe ei voi olla edes sähkösaatavien kohdalla erillinen saareke, josta lähtien velkojat eivät voisi peittää yhteislaskutuksesta mahdollisesti aiheutuvia lisääntyviä kustannuksia. Tämä on myös vastoin saatavien perinnästä annetun lain 10 §:n aiheuttamisperiaatetta, jonka mukaan velallisen on korvattava perinnästä velkojalle aiheutuvat kohtuulliset kulut . Esityksessä ei myöskään miltään osin ole perusteltu, mihin perustuu käsitys, ettei yhteislaskutuksesta voisi aiheutua perinnässä tavanomaista suurempaa työmäärää. Sähkösaatavien perinnässä tehdään vain tarpeellisia toimenpiteitä. Näistä toimenpiteistä syntyy erilaisia kustannuksia eikä lainsäädännössä voida todeta, ettei jokin asia tarkoittaisi suurempaa työmäärää. Perintää suorittavat tahot ovat niitä, jotka tietävät mitkä asiat lisäävät perinnässä resurssien ja siten kustannusten määrää.

Sähkömarkkinalaissa ei voida poiketa saatavien perinnästä annetun lain mukaisista perussäännöksistä ja SPL vastustaa jyrkästi hallituksen esityksessä esitettyä kategorista kieltoa vaatia todelliset perintäkulut yhteislaskutustapauksissa. Perintäkulujen osalta on noudatettava saatavien perinnästä annetun lain 10 §:n mukaista aiheuttamisperiaatetta ja saatavien perinnästä annetun lain 10 a §:n 3 momentin ja 10 e §:n 3 momentin mukaisia säännöksiä. Velalliselta tulee siis voida vaatia todelliset perintäkulut, jos perinnästä on sen edellyttämän tavanomaista suuremman työmäärän vuoksi aiheutunut muita kuin enimmäismäärät ylittäviä kuluja. Tämä on täsmennettävä perusteluna lain esitöihin.

Jos edellä mainituista poiketaan, tästä ei voida säätää tavallisessa säätämisjärjestyksessä. Kyseinen tavanomaista suuremman työmäärän säännös on saatavien perinnästä annetussa laissa juuri sen vuoksi, että perintäkulujen enimmäismäärät on voitu säätää lakiin tavallisessa lain säätämisjärjestyksessä. Perustusvaliokunnan mukaan velkojalla tulee olla mahdollisuus vaatia velalliselta korvausta todellisista perintäkuluista. (PeVL 27/2004).

<u>Yhteislaskutettujen saatavien oikeudellista perintää täsmennettävä</u>

Esityksen mukaan asiakkaalla olisi jatkossakin erilliset sopimukset sähkönmyynnistä ja -jakelusta, mutta myyjä toimisi yhteyspisteenä laskutusasioissa asiakkaan niin valitessa.

Esityksen mukaan lakiin esitetään lisättävän uusi 105 k §, jossa säädettäisiin yhteislaskutuksen piirissä olevan saatavan perinnästä. Pykälän 1 momentin mukaan vähittäismyyjällä olisi ilman erillistä sopimusta oikeus periä jakeluverkonhaltijan osuus yhteislaskusta loppukäyttäjältä ja

toimia yhteislaskun velkojana. Vähittäismyyjä nimettäisiin velkojana loppukäyttäjälle lähetettävässä maksuvaatimuksessa ja haastehakemuksessa myös jakeluverkonhaltijan saatavan osalta. Vähittäismyyjä toimisi jakeluverkonhaltijan lukuun niin, että jakeluverkonhaltijan saatava ei siirtyisi ehdotetun säännöksen nojalla vähittäismyyjälle siten, että saatavasta tulisi vähittäismyyjän omaisuutta.

SPL katsoo, että asiassa pitäisi täsmentää, että vähittäismyyjän asianosaisasema tuomioistuimessa perustuu jakeluverkonhaltijan osalta suoraan kyseiseen säännökseen. Lisäksi lain perusteluista tulisi käydä ilmi, että yhteislaskutetussa saatavassa kantajana voi olla edelleen myyntiyhtiön prokurasiirron perusteella esimerkiksi perintätoimisto, jolloin nykyiseen toimivaan käytäntöön ei aiheudu ongelmia. Perintätoimisto voi siis suorittaa oikeudellisessa perinnässä omissa nimissään saatavan perintää vähittäismyyjän lukuun vaikka vaatimukseen sisältyy myös jakeluverkonhaltijan osuus kyseisen säännöksen perusteella. Prokurasiirrolla on merkitystä myös jouhevan täytäntöönpanon siirron kannalta.

Lisäksi jos velallinen riitauttaa käräjäoikeudessa vain jakelupalvelun osuuden tai vaihtoehtoisesti sekä myynnin että jakelupalvelun osuuden, jakeluverkonhaltijalla voi olla intressiä ajaa itse asiaansa. Lain tulisi tällaisessa tilanteessa mahdollistaa, että vähittäismyyjä voi siirtää asian jakeluverkonhaltijalle tämän osuuden osalta, jolloin jakeluverkonhaltijasta tulee myös asiassa itsenäinen asianosainen. Tätä tulee täsmentää lain perusteluissa.

On aiheellista kysyä ensinnäkin, onko esityksen perusteella selvää, että perinnässä aiheutuneet kulut (perintäkulut, katkaisukulut, oikeudenkäyntikulut ja oikeudenkäynnin viranomaiskulut, ulosottomaksut ja ulosoton tilitysmaksu) ovat myyntiyhtiön vastuulla olevia kuluja. Toiseksi on aiheellista kysyä, onko esityksen perusteella selvää, että myyntiyhtiö ja jakeluverkonhaltija voivat jakaa edellä mainittuihin kuluihin liittyvää keskinäistä kuluvastuutaan sopimuksin.

Mainituilla täsmennyksillä on merkitystä myös tilanteille, joissa myyntiyhtiö tai verkonhaltija haluaisi myydä saamisoikeutensa kolmannelle. Tällöin on vastattava esimerkiksi kysymykseen, voiko jakeluverkonhaltija jatkaa yhteislaskutettujen saataviensa perintää ja kuka vastaa jo aiheutuneista perintäkuluista. SPL:n näkemyksen mukaan esitöissä tulee täsmentää, että saatavien myyntitilanteessakin kuluja tulee arvioida myyjäyhtiön saatavina, joita koskevan saamisoikeuden se voi myydä. Tällöin perintään jäävän jakelun osuutta tulee periä myyntisaatavasta erillisenä.

Aikaisemmin jotkut velalliset ovat pystyneet välttämään katkaisutilanteita myyntiyhtiön osalta vaihtamalla myyntiyhtiötä. Jatkossa yhteislaskutuksen toteutuessa loppuasiakkaat pystyvät välttämään katkaisuja myös jakeluverkonhaltijan saatavien osalta vaihtamalla

sähkönmyyjäyhtiötä, mikäli lainkohtaa ei täsmennetä tai tätä ongelmaa ratkaista viimeistään Energiaviraston vahvistamien yhteislaskutukseen sovellettavien sopimusehtojen sisällössä.

5.2.2025 Helsingissä

Suomen Perimistoimistojen Liitto r.y.

Laatinut:

SPL:n hallituksen puheenjohtaja Tero Kantelinen OTM, Intrum Oy

SPL:n hallituksen varapuheenjohtaja Arttu Rautiainen OTM, Ropo Suomi Oy

SPL:n hallituksen jäsen Maija Karskela VT, Lowell Suomi Oy